

- 12.Резнікова Н. В. Сучасна світова фінансова криза в деструктивних вимірах інвестиційного прагматизму / Н. В. Резнікова, М. М. Відякіна // Вісник Національного банку України. - 2010. - № 5 (171). - С. 23-27.

Секція 1. «Ризики в системі сучасних міжнародних економічних відносин: глобальні та регіональні виміри»

УДК 327 (477)

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ОЦІНЮВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ РИЗИКІВ

Олійник Д.І.

д.е.н., професор, головний науковий співробітник відділу економічної стратегії
Національного інституту стратегічних досліджень

Кризова ситуація, обумовлена поширенням коронавірусу *SARS-CoV-2* у світі та в Україні, актуалізує завдання ефективного розвитку міжнародних економічних відносин у рамках вироблення довгострокової національної стратегії економічного відновлення. У сучасній практиці державного управління економічними системами реалізація державної політики орієнтована на розвиток міжнародних економічних відносин та просування національних інтересів на світовій арені і вирішення ключових проблем - економічних, суспільних, технологічних та екологічних.

Проте, зростаюча взаємозалежність світової економіки внаслідок зростання масштабів транскордонної торгівлі товарами та послугами, міжнародного капіталу та швидкого поширення інноваційних технологій відображає як постійне розширення і взаємну інтеграцію ринкових кордонів, так і домінування глобальних ризиків в релевантному спектрі збереження інституційних ризиків. Оновлення та вдосконалення архітектури національних та міжнародних економічних систем в умовах глобальної взаємозалежності є визначальним завданням нинішнього покоління і вимагає передбачення нових інституційних ризиків, пов'язаних з пандемією, а також аналізу економічних, екологічних, соціальних та технологічних проблем, які виникають на цьому тлі.

Ініціатива Глобальних ризиків Світового економічного форуму та його партнерів *Marsh&McLennan* та *Zurich Insurance Group* виокремлює критичні ризики, які обумовлені :

- нерівністю та геополітичною напруженістю;
- зміною клімату та екстремальними погодними явищами;
- недостатніми заходами держав щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них;
- великими втратами біорізноманіття з незворотними наслідками для навколишнього середовища [1].

Аналіз тактичних ризиків трансформації інститутів міжнародних економічних відносин (ризик потрапити в боргову пастку, ризик уразливості від зовнішніх торгових і фінансових шоків, ризик зайняти місце сировинного придатка в гео економічному контурі, ризик втрати економічної незалежності тощо) здійснюється на відповідність конкретних моделей зовнішньоекономічної діяльності базовим національним інтересам з урахуванням попередньої траєкторії інституційного розвитку в сучасних умовах глобальних змін.

Траєкторія відновлення світової економіки та стимулювання переходу до чистої нульової економіки визначена Робочою групою з питань зміни клімату та фінансів Керівного комітету групи тридцяти (G 30) першочерговою в умовах подолання екзистенційних загроз. У звіті G30 щодо «Головного переходу до чистої нульової економіки» наведені докази того, що кліматичні зміни створюють безпрецедентний ризик для життєдіяльності людства¹, в той час, як біологічно різноманітні екосистеми здатні уловлювати величезну кількість вуглецю та забезпечувати економічні вигоди, які, за оцінками експертів, складають 33 трильйони доларів на рік, що еквівалентно ВВП США та Китаю разом взятими [2]. Саме перехід до низьковуглецевої економіки та більш стійких бізнес-моделей розглядається як імператив економічного розвитку міжнародних економічних відносин.

Проте, геополітична та гео економічна невизначеності, пов'язані з торговою напруженістю та технологічним суперництвом між країнами, змушує держави розробляти власні економічні системи з метою отримання нових знань, які можуть забезпечити значні переваги у зменшенні викидів парникових газів, підвищенні енергетичної безпеки та створенні нових можливостей для чистого економічного зростання. Усвідомлення зростаючої невизначеності світового розвитку, домінування глобальних ризиків в релевантному ризиковому спектрі супроводжується запровадженні єдиних стандартів звітності для трансформаційного переходу до чистої нульової економіки.

Цьому сприяють такі новостворені інституції, як франко-німецький «Альянс за багатосторонність» (*Franco-German for Multilateralism*), який функціонує в рамках міжнародного співробітництва у таких сферах, як роззброєння, цифровізація та зміна клімату[3]; Африканська континентальна угода про зону вільної торгівлі, яка об'єднує 55 держав-членів Африканського союзу (*African Continental Free Trade Area, AfCFTA*)[4]; консультативний орган для просування вільного, відкритого та інклюзивного розвитку країн Індо-Тихоокеанського регіону (*U.S.-Australia-India-Japan Consultations, Quad*) [5], Глобальна коаліція проти Ісламської держави Іраку та Леванту (*Global Coalition to Defeat Daesh/ISIS*) та ін. Однак, маючи на меті вирішити колективні пріоритети, такі адаптивні

¹ Довідково. Атмосферні концентрації вуглекислого газу (CO₂) досягли найвищого рівні за останні 800 000 років, а поточна політика держав, які підписали Паризьку угоду, не відповідає цілям щодо обмеження підвищення глобальної температури нижче 2 °C.

підходи ризикують стати менш ефективними через необхідність постійної координації та відсутності єдиної нормативної бази та вимірювання показників для розкриття інформації щодо результатів діяльності суб'єктів господарювання на основі екологічних, соціальних та корпоративних показників (*Environmental, Social, and Governance, ESG*).

Міжнародним протоколом звітності про економічну, екологічну організацію та соціальну ефективність запропоновано показники, які базуються на існуючих стандартах Глобальної ініціативи зі звітності (*Global Reporting Initiative, GRI*). Кожен показник відповідає показникам ефективності згідно міжнародного протоколу звітності щодо стійкості, а саме:

- екологічні показники, включаючи енергоефективність, переробку, поновлювані джерела енергії та скорочення викидів;
- економічні показники, включаючи вигоди та операційну ефективність;
- показники соціальної ефективності, включаючи результати соціальних проектів, переваги для акціонерів, охоплення громадськості, покращення робочої сили, показники охорони здоров'я та безпеки;
- інтегровані показники ефективності.

Кількісне оцінювання інституційних ризиків розвитку міжнародних економічних відносин передбачає аналіз витрат, обумовлених вибором сценарію інституційних перетворень. Проте, відсутність нині в Україні попередньої оцінки відповідних трансформаційних ризиків, виникнення інституційних конфліктів, не створення необхідного інституційного середовища та механізму корпоративної оцінки ризиків обумовлює потребу у складанні програми інституційних перетворень на основі аналізу економічних, екологічних та соціальних показників. Виокремлення інституційних ризиків в міжнародних економічних відносинах на основі визнаних світовою спільнотою критичних ризиків та аналізу показників згідно міжнародного протоколу звітності сприятиме зменшенню ризиків інституційних трансформацій в умовах подолання екзистенційних загроз.

Список використаних джерел:

1. Global Risks Report 2020. URL:<https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2020>
2. Changes in the global value of ecosystem services. URL: <https://community-wealth.org/sites/clone.community-wealth.org/files/downloads/article-costanza-et-al.pdf>
3. THE NEW FRANCO-GERMAN ALLIANCE FOR MULTILATERALISM. URL: <https://www.die-gdi.de/en/the-current-column/article/the-new-franco-german-alliance-for-multilateralism>
4. The African Continental Free Trade Area (AfCFTA). URL:<https://au.int/en/cfta>
5. A FREE AND OPEN INDO-PACIFIC Advancing a Shared Vision. URL: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/11/Free-and-Open-Indo-Pacific-4Nov2019.pdf>